Үмид

Sabir Rüstəmxanlı

Јени јүзилин, јени минилин адламачы әслиндә башга күнләрдән һеч нә илә фәргләнмәсә дә, јенә јуварлаг рәгәмләри илә рәмзә дөнүр, белә бир овгат јараныр ки, санки јер өз әбәди фырлангач чеврәләринин бирини битириб јенисинә башламыр, заманын нөвбәти бир сәһифәси ашырылмыр, һәм дә нә исә гејри-ади бир кејфијјәт дәјишиклији баш верир, јени јол ачылыр, һәм дә руһун, мүһитин, һаванын, дујғуларын тәзәләнмәсини көрәчәјик...

Тәәссүф, бунларын һеч бири баш вермәјәчәк. Садәчә, бир ил дә гочалачағыг...

Јолда-издә растлашдығым адамларын әнʼәнәви бир суалы вар: "Сиз билирсиниз, бу ишләрин ахыры нә олачаг?" Тәсәллидән башга чаваб вармы? Көрәсән, адамлар илләр узуну бу суалын маһијјәти барәдә нијә дүшүнмәјибләр? Нијә "бизим ахырымыз нә олачаг?" - дејә сорушмурлар. Ахы әслиндә дүнјанын ишләри һеч вахт битмир, башланан вә битән бизик, инсандыр. Онун башладығы вә битирдији, јалныз бир инсан гајғыларына сығышан, нисбәтән хырда мәсәләләрдир, амма дүнјанын иши гуртаран дејил вә бир-ики инсан нәслинин өмрүнә сығмаз... Дүнјанын илдән-илә, јүзилдән-јүзилә, һәтта минилдән-минилә өтән узун дәрдләри вә узун ишләри вар. Онлардан бири елә бу дүнјаны низама салмаг ишидир. Башгасы, инсанын ичиндәки шејтанла мүбаризәдир. Әбәди вә сону көрүнмәјән ишләр чохдур. Онлар бизи јоруб өзләри јорулмадан, биздән даһа чевикликлә јени замана, јени ераја адлајырлар. Бәʼзиләри дә архы тулланыб бизә дә әл узадыр. Илдән-илә севинчимизин ишығыны јох, дәрдимизин чағырышына адладырыг. Говуруг, тутуб "битирмәјә".

Буна бахмајараг, дүнја өз гачылмаз әнʼәнәләрини јарадыб. Ил ашырымлары, заман адламачлары бајрамдыр, даһа доғрусу, бајрам едилир. Амма бу јүзилин вә минилин сона вардығы индики гәрибә, тарихи бајрам күнләриндә чохдан бәри әсл шәнлијә тамарзы галмыш халгын үрәјиндә гымылданан севинч дә көнлүмүздәки гәм думаныны јалныз бир нечә күнлүјә јелпикләјиб дағыдыр. Бајрамлар ани тәсәллиләрдир. Мәғлубијјәтләрин вә алчалдылмағын јүкү атылмадан бу милләтин бели дүзәлмәз. Бүтүн дәрдләри јалныз пај верилмәјән, диләнчиликлә, сәдәгә кими алынмајан әсл гәләбә, руһун вә әсәбләрин фыртынасы олан һагг дөјүшү унутдура биләр. Инди исә кәдәрини рекламларын ишығы, дүнјанын һәр јериндән дашыныб кәтирилән малларын парылтысы да пәрдәләјә билмәјән бу шәһәрин күчә-базарында көзүмә дүртүлән титрәк әлләри, һәр тинбашы шүшә силмәк үчүн машынларын үстүнә чуман ушаглары, чарәсиз бахышлары, "Чөрәкпулу" јалварышларыны, Аллаһын бәласы кими үстүмүзә чөкмүш сүстлүјү, гејбәт вә нифрәт селләрини, килеј хәстәлијини, сызылтылары, аһ-наләләри көрүб ешидәндә тәсәллини сөздә тапырам... Тәсәлли үчүн, јүнкүллүк үчүн нә исә демәк истәјирәм. Сөз јара сағалтмаз. Сөз руһа дајаг олар. Јараны руһ сағалдыр!..

Минилин сон күнләринин бириндә, Бакынын тутгун, сојуг бир кечәсиндә, сәһәр саат дөрдлә беш арасында елә бил кимсә мәни ојатды, бәлкә сојуг иди, бәлкә дә назик бармаглары илә пәнчәрәләрә тохунан, новалчаларда сәсләнән јағышын сәси иди мәни ојадан, амма ојанан кими јарыјухулу бејнимдә зирвәјә гонан дан ишығы кими бир ишыг да парылдады: үмид! Мән бу бајрам күнләриндә милләтимә үмид вермәк, бу гышын сојуғуну унутдуран, шүа кими јағышы, гары кәсиб евләрә, үрәкләрә јетишә билән сөз демәк истәдим. Һәлә ки, күчүмүз буна чатыр. Амма, шүкүр, Азәрбајчан зијалыларынын елә бир зүмрәси дә вар ки, илләр узуну сөзә бел бағламадан мүбаризә апарыблар, әксинә, сөзүнү вә сәнәтини "уф" демәдән гурбан верибләр ки, тәки "бу ишләрин ахыры" јахшы олсун. Сөзүн үнваны халгдырса, сәнин дилиндә данышан охучудурса, кәрәк илк нөвбәдә ону горујасан. Мәнзил галмаса, ишығы һара чәкәчәксән?! Буна көрә сөзүмүзү үрәјимиздә боға-боға нечә илләрдир бу чәтин мүбаризәјә гатылмышыг. Тәки милләтимизи бу бәлалардан гуртара биләк! Азад олаг, мүстәгил олаг, торпагларымызы дүшмәндән тәмизләјәк! Беләликлә, минилин сонунда Азәрбајчан адлы өлкәнин бир һиссәси бүтүн мүгавимәтләри гырыб, азадлыға говушуб.

Азәрбајчан түркләри Ана јурдларынын чох балача бир һиссәсиндә мүстәгил дөвләтләрини горујуб сахламаг үчүн мүчадилә апарырлар; сајы әлли милјона чатан бир халгын јалныз бешдә биринин јашадығы бу балача дөвләтимизин бөјүк дәрдләри бизим чијнимиздәдир; бизим вә әсрләр боју ганымызла, руһумузла гајнајыб гарышдығымыз, үрәк-үрәјә јашадығымыз талышын, күрдүн, ләзкинин, аварын, татын, лаһычын чијниндәдир. Һамымыз бир Вәтән намусунун кешијиндәјик.

Масамын бир гырағында нечә вахтын гәзетләри јығылыб. Јалан, бөһтан вә ашкар дүшмәнчиликлә долу јазылары үст-үстә чинләмишәм ки, вахт тапанда чаваб верим. Орада бизи Ирана бағлајан, игтидара ишләмәкдә сучландыран, вәтән хаини еʼлан едән, һәтта алнымыза етник дамғасы јапышдыран јазылар вар. Тәкчә өзләри јох, дәдәләри дә јурдларынын тарихини, түрклүкләрини мәндән өјрәнән бу күллүк вә зибилхана јаврулары, гијбәт вә нифрәт дағарчыглары шүурлу вә шүурсуз шәкилдә хәјанаткарлыгла мәшғулдурлар. Күјә Азәрбајчанда бунлардан башга түрк јохдур, түркүн гејрәтини анчаг бунлар чәкир вә түркүн бөјүклүјүнү көстәрмәк үчүн һөкмән кәрәк башгаларына ләкә јахасан.

Бу антрополокија вә етник арашдырма "мүтәхәссисләри" өз корешәнликләри вә мағара шүурлары илә әсл түрк дүшмәни олдугларыны кизләтмәјә чалышырлар; о адамлар һаггында фикир јајмаға чалышырлар ки, онларын түрклүк үчүн еләдикләринин бир зәррәсини еләјә билмәзләр. Әслиндә, бу јол сијасәт, партија мүбаризәси јолу дејил, Азәрбајчанын бирлијинә, бүтөвлүјүнә тушланмыш, дөвләтин дајагларыны сарсыдан чинајәт јолудур.

Нә исә... гәзетләр масанын бир тәрәфиндә јығылыб, амма бу күн сүбһ чағы заманын бу көзәкөрүнмәз јохлама кечидиндә бирдән-бирә һисс еләдим ки, јенә әсрә адлатмалы елә бөјүк севким вә гајғыларым вар ки, бу бөһтан чиркабыны да өзүмә јүк еләјә билмәрәм... Һәм дә кимдир ахы онлар? Туманыны башына чәкән һәр сијасәт һәјасызына чаваб вермәли дејиләм ки! Биз дәјирманыг, гој чах-чахлар өз башларыны ағрытсын...

Аллаһ һәр инсаны бир тәʼјинатла јарадыр. Мән әкинчијәм. Зибилханада ешәләнмәк мәним ишим дејил!

Бәлкә елә бу дујғудур сүбһүн бу чағында үрәјимә үмид архы чәкән, кәлән ераја үмид көрпүсү салан!

"Сән дәрдә бу гәдәр әјилмә, чаным!"

Буну севдијим бир инсана јазмышдым. Бу күн бүтүн севдијим инсанлара вә милләтимизә демәк истәјирәм: дәрдә әјилмәјәк!

Чүнки бу мүшкүлләри, ачылмаз дүјүнләри биз јаратмамышыг, бир нәсил јаратмајыб. Бу, мүрәккәб бир олајдыр, бу тор илләр боју, әсрләр боју һөрүлүр. Биз дә ону сәбрлә, тәмкинлә чөзмәли, дүнјанын бизә гаршы чеврилмиш хәјанәткар сијасәтиндән ағыл вә үмуми сәʼјлә чыхмаға чалышмалыјыг... Нә минилин о башындакы Сәлиб јүрүшләри, нә дә букүнкү Авропанын антитүрк овгаты, нә мин ил әввәлин Фирдовсиси, нә бу әсрин Кәсрәвиси тәсадүфидир.

Русија-Иран-Јунаныстан-Ермәнистан мүнасибәтләри дә, Түркијәдә көрүкләнән террорчу ПКК очаглары да һамысы бир бөјүк зәнчирин һәлгәләридир.

Өзүмүзү әски совет хәритәшүнасларынын чәкдији "Азәрбајчан ССР" чәрчивәсиндә көрдүјүмүз ера битди. Бәлли олду ки, Русија - Иран мүһарибәләриндән сонра парчаланмыш Азәрбајчанын чешидли һиссәләриндә чешидли "мәһветмә" сијасәти апарылса да, сон ики әсрдә бејнимизи дәјишмәк үчүн ән гејри-ади васитәләрдән истифадә олунса да, бизи сонадәк дәјишә вә мәһв едә билмәјибләр. Јаддашымыз чәтинликлә дә олса, гајыдыр вә көрүрүк ки, Гарабағ мүһарибәсинин, Ермәнистанын торпаг иддиасынын көкү дәриндәдир. Бу бизик, үзүмүзә хош бахэна "гардаш" дејиб, јолунда пәјандаз олан... Ермәни Гафгазда јурд салмаг үчүн јүз илләрди мүбаризә апарыр. Каһ түркүн ајағына дүшүр, каһ Бизансын, каһ әрәбин, каһ русун - амма ермәнилијини дә горујур; өзүнү һифз етмәк үчүн бүтүн васитәләрдән истифадә едир. Бу бизик, дүнјаја сәпәләнә-сәпәләнә, "Араз ашығымыздан, Күр топуғумуздан", Әһмәди-бигәм психолокијасы илә "Аллаһа тәвәккүл" дејиб, үмиди көјдән көзләјән! Јахшы ки, тарихи дә сонадәк сахталашдыра билмәјибләр. Кечмиши динләјә билсәк, гулағымыза океан курултусу, бүтөвлүјүмүзүн интибаһы, милләтин бир саһили Чин, бир саһили Авропанын көбәји - нәһәнк бир мејданда апардығы јашама вә өзүнүтәсдиг уғрунда бәрабәри олмајан гәһрәманлыг мүчадиләсинин әкс-сәдасы чатачаг. Бу бөјүклүк дујғусуну, варислик гүрурну бәрпа етмәдән, бу тарихи, онун фәлсәфәсини вә мәнтигини билмәдән, милләтин јолунун һардан башлајыб һара кетдијини өјрәнмәдән инди ичими бүрүјән инамын сәбәбини дә билмәк олмаз. Русун вә фарсын нечә јүзиллик сијасәтиндән сонра биз вурулан унутганлыг ијнәләринә јени-јени ајылыр вә јени-јени өзүмүзә кәлирик. Бу сүрәчин сону онларын һәр икисинин ајағынын бөлкәдән чәкилмәси олачаг. Фачиәләримиз мүстәгил дөвләтимизи гејб етмәмәјимиздән башламышды, јени ерамыз да дөвләтчилијимизин бәрпасындан башланыр. Үч јүз илдир Русија Гафгазын гүзејиндә вә чәнубунда түркүн вә бүтүн мүсәлманларын көкүнү кәсмәк үчүн ачыг вә кизли мүһарибә апарыр. Инди артыг бунун мүмкүнсүзлүјү көз габағындадыр!.. Мин илди фарс Иран јајласында түркүн ганыны зәһәрләмәјә, ону әритмәјә, арасында нифаг салмаға чалышыр. Дүнја бунун да сәмәрәсиз бир иш олдуғуну көрәчәк. Даһа доғрусу, буну биз көстәририк вә көстәрәчәјик! Мин илди Азәрбајчан сүлалә, тајфа, үммәт дөвләтләриндән милли дөвләтә доғру јол кәлир вә бу дөвләти јенидән тајфа дөвләтинә чевирмәк олмаз. Бу, Аллаһын ирадәсинә вә тарихин мәнтигинә зиддир вә буну кимсә бачара билмәз! Бу инамын вә үмидин тәмәлиндә Сәттар ханын, Бағыр ханын, Шејх Мәһәммәд Хијабанинин, Мәммәд Әмин Рәсулзадәнин, Пишәвәринин вә әсрин сонунда Азәрбајчана јенидән мүстәгиллик газандыран бизләрин - милли-демократик гүввәләрин ганы вә руһу дајаныр!

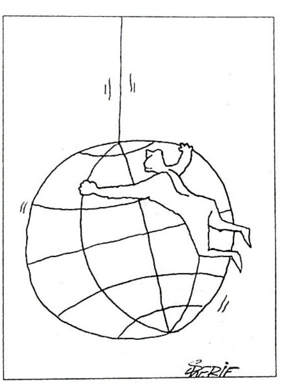

Минилин сон күнләринин бириндә, Бакынын тутгун, сојуг бир кечәсиндә, сәһәр саат дөрдлә беш арасында елә бил кимсә мәни ојатды, бәлкә сојуг иди, бәлкә дә назик бармаглары илә пәнчәрәләрә тохунан, новалчаларда сәсләнән јағышын сәси иди мәни ојадан, амма ојанан кими јарыјухулу бејнимдә зирвәјә гонан дан ишығы кими бир ишыг да парылдады: үмид!

Бу үмидин вә инамын көкүндә милли шүурун дирчәлиши, јатан Ширин ојанмасы, Иран түркләринин Инсан һаглары уғрунда мүбаризәсинин кетдикчә даһа ардычыл шәкил алмасы, дүнјада јашајан бүтүн гардашларымызын каһ Тәбриздә, каһ Бакыда, каһ Авропада, каһ Америкада тез-тез топлашыб мүгәддәратымызы һәлл етмәк јолларыны ахтармалары, һәмрәʼјлик, бирлик дујғуларынын кетдикчә күчләнмәси, бүтөвлүјүмүзүн вә мүстәгиллијимизин әсас милли идејаја чеврилмәси дајаныр.

Бу үмидин вә инамын көкүндә дүнјаја сәпәләнмиш азәрбајчанлыларын өзкә гапыларында өзләрини јенидән дәрк еләмәләри, дүнја дилләринә вә мәдәнијјәтләринә јијәләнмәләри, интеллект потенсиалымызын күчләнмәси, тәблиғат имканларымызын артмасы дајаныр.

Бу үмидин вә инамын башында ислам аләминин јени интибаһы, түрк дүнјасынын дағыныг бирлијинин јериндә мүстәгил дөвләтләрин јаранмасы вә онлар арасында гачылмаз јахынлыг вә интеграсијанын илдән-илә кенишләнмәси дајаныр. Јени илә, јүзилә вә минилә бу фикирвә инамла кедирик!

Гылынчам - овхарым
сөзлә, инамла,
Мин илин башында
јурдун сәсијәм,
Өзүм букүнләрә
күл ола-ола
Кәләчәк күнләрин
пәрванәсијәм!..

Бу үмид инсаны доғрудан-доғруја овхарлы гылынча, јурдун сәсинә чевирир...

Јени минил, јени ера руһ вә инам ерасыдыр! Инамлылар, руһлулар, силаһа јох, мәʼнәви күчә күвәнәнләр удачаг! Намәрдлији, ријакарлығы, шөһрәт вә мәнсәб еһтирасыны, шејтана гүјруг буламаг хәстәлијини бу әсрдә гојуб кетмәјәнләрә јени әсрдә ничат вә раһатлыг јохдур. Төвбә гапысы һәр кәсин ичиндә олмалыдыр! Мәʼнәви гүсәлләнмәк заманыдыр! Азәрбајчан интибаһы һәмишә инамдан, дүз еʼтигаддан, һалаллыгдан вә фәдакарлыгдан башланыб! Бу, тарихин ибрәт дәрсидир!

Дүнја азәрбајчанлыларынын һәмрәʼјлик күнүндә бүтүн јурддашларымызы бу инама вә еʼтигада сәсләјир, бирлик вә һәмрәʼјлик дујғунуз, јени илиниз, јени интибаһыныз, мүбаризә әзминиз мүбарәк олсун дејирик!

31.12.2000